

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
АФРИКА	7
ТЕМА 1. ПІВНІЧНА АФРИКА	9
Марокко	10
Туніс	17
Алжир	25
Судан	30
Мавританія	34
Західна Сахара	37
ТЕМА 2. ТРОПІЧНА АФРИКА	41
Південна Африка	44
Зімбабве	54
Кот-д'Івуар	58
Мозамбік	62
Кенія	68
Уганда	75
Ботсвана	79
Намібія	82
Танзанія	86
Маврикій	92
Гана	97
Замбія	101
Того	105
Малаві	108
Ефіопія	111
Кабо-Верде	116
Есватіні	119
Гамбія	122

Сейшельські Острови	125
Мадагаскар	128
Бенін	132
Ангола	135
Малі	139
Нігер	143
Конго	146
Буркіна-Фасо	149
Сьєрра-Леоне	153
Коморські Острови	156
Сан-Томе і Принсіпі	158
Гвінея-Бісау	161
Нігерія	164
Камерун	168
Сенегал	173
Руанда	177
Демократична Республіка Конго	180
Джибуті	184
Лесото	187
Гвінея	190
Бурунді	192
Габон	195
Екваторіальна Гвінея	198
Еритрея	201
Ліберія	204
Південний Судан	207
Сомалі	209
Сомаліленд	213
Центральноафриканська Республіка	216
Чад	218

ТЕМА 3. БЛИЗЬКИЙ СХІД	223
Саудівська Аравія	224
ОАЕ	229
Єгипет	236
Йорданія	242
Бахрейн	245
Оман	248
Катар	252
Ліван	254
Ірак	258
Кувейт	262
Ємен	265
Лівія	268
Сирія	272
ВИКОРИСТАНА ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	278

ПЕРЕДМОВА

Африка – надзвичайно цікавий і водночас усе ще таємничий материк. Вона приваблює туристів ареалами зародження людства, пам'ятками найдревніших цивілізацій, особливостями культури і побуту місцевих племен, неповторною природою, проте й відлякує кривавими конфліктами, економічною відсталістю, антисанітарією та небезпечними хворобами.

За останні роки багато африканських країн усвідомили багатосторонню позитивну роль туризму й почали активно розвивати цей сектор господарства. Нині вже важко уявити світовий туристичний ринок без курортів Марокко, Танзанії, Сейшельських Островів; сафари в національних парках Кенії, Південної Африки, Уганди чи унікальних природних об'єктів Намібії, Замбії, Мадагаскару. Проте на шляху розвитку туристичного сектора країни Африки з багатьох причин залишаються менш успішними, ніж країни сусіднього близькосхідного регіону: у 2019 р. всі африканські країни разом прийняли 70 млн туристів, що принесло їм 38 млрд дол. доходів (для порівняння – Іспанію відвідали 84 млн туристів, і це принесло країні 79 млрд дол.).

Близький Схід разом з країнами Північної Африки нині творить практично єдиний арабомовний ісламський регіон. У попередні історичні періоди цей регіон також був ареалом зародження найвпливовіших держав античного світу, сучасних світових релігій і тісної взаємодії азійців, європейців та африканців. Навіть незважаючи на політичну нестабільність і терористичні загрози, у передковідний 2019 рік Близький Схід став найдинамічнішим на туристичному ринку світу: зростання туристичного потоку та доходів від туризму склало 8%. Останні успіхи Єгипту, Саудівської Аравії, ОАЕ, Катару є позитивним прикладом для Кувейту, Бахрейну, Оману, Лівану тощо.

Існують певні розбіжності у трактуванні меж Африки та Близького Сходу між географами й фахівцями ЮНВТО, і про них, як і про туристичні цікавинки всіх країн, ми поговоримо далі. Приємних вам моментів пізнання нового.

Бережіть себе, мандруйте світом і любіть Україну.

Дякуємо за вибір – ваші автори.

АФРИКА

Склад: частина світу (56 держав) – Алжир, Ангола, Бенін, Ботсвана, Буркіна-Фасо, Бурунді, Гана, Габон, Гамбія, Гвінея, Гвінея-Бісау, Демократична Республіка Конго, Джибуті, Екваторіальна Гвінея, Еритрея, Есватіні, Ефіопія, Єгипет, Замбія, Західна Сахара, Зімбабве, Кабо-Верде, Камерун, Кенія, Коморські Острови, Конго, Кот-д’Івуар, Лесото, Ліберія, Лівія, Маврикій, Мавританія, Мадагаскар, Малаві, Малі, Марокко, Мозамбік, Намібія, Нігер, Нігерія, Південна Африка, Південний Судан, Руанда, Сан-Томе і Принсіпі, Сейшельські Острови, Сенегал, Сомалі, Сомаліленд (Україна не визнає незалежність), Судан, Сьєрра-Леоне, Танзанія, Того, Туніс, Уганда, Центральноафриканська Республіка, Чад

У трактуванні ЮНВТО (53 держави) – Алжир, Ангола, Бенін, Ботсвана, Буркіна, Бурунді, Гана, Габон, Гамбія, Гвінея, Гвінея-Бісау, Демократична Республіка Конго, Джибуті, Екваторіальна Гвінея, Еритрея, Есватіні, Ефіопія, Замбія, Західна Сахара, Зімбабве, Кабо-Верде, Камерун, Кенія, Коморські Острови, Конго, Кот-д’Івуар, Лесото, Ліберія, Маврикій, Мавританія, Мадагаскар, Малаві, Малі, Марокко, Мозамбік, Намібія, Нігер, Нігерія, Південна Африка, Південний Судан, Руанда, Сан-Томе і Принсіпі, Сейшельські Острови, Сенегал, Сомалі, Судан, Сьєрра-Леоне, Танзанія, Того, Туніс, Уганда, Центральноафриканська Республіка, Чад

Площа: частина світу – 30 132 000 км²

максимум – Алжир (2 381 741)

мінімум – Сейшельські Острови (455)

Населення: частина світу – 1 375 250 882 особи (2021)

максимум – Нігерія (219 463 862)

мінімум – Сейшельські Острови (96 387)

Рівень соціально-економічного розвитку (на основі ІЛР; місце, 2019):

максимум – Маврикій (66)

мінімум – Нігер (189)

ВВП на душу населення (ПКС у дол. США, 2019; за даними Світового Банку):

максимум – Сейшельські Острови (30 517)

мінімум – Бурунді (785)

Доходи від туризму (млрд дол., 2019 р.):

максимум – Єгипет (13 030)

мінімум – Гвінея (9; серед країн, за якими є дані)

Чисельність іноземних туристів (млн осіб, 2019 р.):

максимум – Єгипет (13 026)

мінімум – Гвінея-Бісау (11; серед країн, за якими є дані)

Основні зони політичної напруги: Сомалі, Лівія, ДР Конго, Центральноафриканська Республіка, Південний Судан, Лівія, Сьєрра-Леоне, Нігерія, Гвінея, Малі, Зімбабве, Чад, Ефіопія, Камерун

Фізико-географічні рекорди Африки як частини світу: найвища точка – влк. Кіліманджаро (5895, Танзанія), найвищий діючий вулкан – Меру (4565, Танзанія), найнижча точка суходолу – рівень оз. Ассаль (-155, Джибуті), найглибша печера – Ану Іффіліс (1170, Алжир), найдовша річка – Ніл з Кагерою (6671, Бурунді, Руанда, Уганда, Південний Судан, Судан, Єгипет), найвищий водоспад – Тугела (948, Південна Африка), найповноводніший водоспад – Інга (ДР Конго), найбільше озеро – Вікторія (68 870, Кенія, Танзанія Уганда), найглибше озеро – Танганьїка (1410, Бурунді, ДР Конго, Замбія, Танзанія), острів – Мадагаскар (587 040, Мадагаскар), крайні точки материкової частини: північна – мис Рас-Енгела (Туніс), південна – мис Голковий (Південна Африка), західна – мис Альмаді (Сенегал), східна – мис Рас-Гафун (Сомалі).

ТЕМА 1. ПІВНІЧНА АФРИКА

Північна Африка – один з найбільш однорідних у природному та етнорелігійному відношенні серед історико-географічних регіонів світу. З географічної точки зору межі регіону – більш-менш чіткі, оскільки збігаються з природними бар'єрами, і загальноприйняті. Суперечки точаться щодо Малі, Нігеру та Чаду, північні регіони яких беззаперечно вважаються складовими Північної Африки, однак етнокультурно та економічно вони виступають складовими Тропічної Африки.

Арабо-мусульманський ареал на півночі Африки поділяється на Магриб (захід, який охоплює Марокко, Мавританію, Західну Сахару, Алжир, Туніс, Лівію) та Долину Нілу (Єгипет і Судан). Саме такий підхід підтримує й ООН, однак ЮНВТО зараховує Єгипет і Лівію до Близького Сходу. Зважаючи на найбільш поширену думку щодо меж Північної Африки, у цьому розділі ми розглянемо 6 країн, включно із Західною Сахарою [див. табл. 1.1]. Крім того, до складу регіону входять Канарські острови, Сеута й Мелілья (усі – Іспанія) та Мадейра (Португалія), про туристичні ресурси яких ми говорили в темі «Південна Європа».

Таблиця 1.1

Основні дані про розвиток туризму в державах Північної Африки [на основі даних ЮНВТО за 2019 рік]

Країна	Доходи від туризму, млн дол.	Кількість іноземних туристів, тис. осіб
Алжир	165	2371
Західна Сахара
Мавританія	11	...
Марокко	8179	12 932
Судан	821	836*
Туніс	1741*	9429

Примітка: * – дані на 2018 рік, ... – дані відсутні

У 2019 році на країни регіону припадало заледве 2% світового туристичного потоку та приблизно 1% надходжень від туризму у світі.

Для розвитку туризму в регіоні найбільше значення мають:

- ✓ вихід до теплих морів та сприятливі кліматичні умови для функціонування приморських курортів;
 - ✓ багата історико-архітектурна спадщина античних часів та середньовіччя, особливо в районі Середземномор'я, де поєдналися європейська, близькосхідна та африканська культури;
 - ✓ унікальні побут, культура й кухня місцевих народів, особливо кочівників-берберів;
 - ✓ неповторна екосистема Сахари.
- Зупинимось на туристичних ресурсах кожної держави регіону.

Марокко

Мечеть Хасана II, Касабланка

Офіційна назва – Королівство Марокко

Столиця – Рабат **Площа** – 446 550 **Населення** – 36 561 813

Час відносно Києва (без урахування нашого переходу на літній час) – мінус 1

Державний устрій – монархія

Політико-адміністративний устрій – унітарна

Політична ситуація – стабільна (країна всупереч рішенням ООН продовжує окупацію Західної Сахари)

Рівень соціально-економічного розвитку (на основі ІЛР) – середній

Валюта – марокканський дирхам

Офіційні мови – арабська, берберська

Найпоширеніша релігія – сунізм

Туристичні символи – медина, базар, Марракеш, Фес, Сахара, пляж, бербер, лелека, килим, прикраси із срібла та золота, вироби із шкіри, інкрустована холодна зброя, фініки, цитрусові, арганова олія

Найцікавіші музеї – Античності, Марокканського мистецтва, Удая, Фотографії (Рабат), Археологічний (Тетуан), Ісламського мистецтва, Марокканського народного мистецтва, Гем і кераміки (Марракеш), Античний (Волюбіліс), Мусульманського мистецтва, Марокканського народного мистецтва (Мекнес), Зброї, Марокканського мистецтва (Фес)

Основні національні парки – Дахла, Ель-Хосейма, Ірікі, Іфран, Мерджа-Зерга, Східний Високий Атлас, Тазекка, Талассемтан, Тубкаль

Фізико-географічні рекорди: вершина – г. Тубкаль (4167), річка – Умм-ер-Рбія, печера найдовша – Віт-Тамдун (7550)

Посольство в Україні: 03680, Київ, вул. І. Федорова, 12. Ел. пошта: moroccanembassy.kiev@gmail.com

Посольство Ук раїни: 212, rue Mouaouya Ben Houdaig – OLM Souissi – 10170 Rabat. Ел. пошта: emb_ma@mfa.gov.ua

Візовий режим: віза

Марокко – єдине королівство в Північній Африці та одне з трьох загалом в Африці. Країну вже давно освоїли французькі, іспанські та німецькі туристи, за якими потягнулися й вихідці з інших держав.

На заході Марокко омивається водами Атлантичного океану, на півночі – Гібралтарської протоки та Середземного моря. Уздовж середземноморського берега простягнувся хребет Ер-Риф, створюючи природний амфітеатр для численних бухт і містечок. На цьому ж узбережжі лежать два іспанські ексклави Сеута й Мелілья, на які

претендує Марокко. Атлантичне узбережжя рівнинне, лише в районах Агадира та Сіді-Іфні до нього підступають хребти Високого Атласу й Антиатласу.

На протяжному узбережжі (1835 км) функціонують численні приморські курорти. Лідером курортного бізнесу країни вважається *Агадир*: він володіє чудовим піщаним пляжем, тут майже завжди сонячно (навіть у грудні +22 °С і вище) та не дуже спекотно влітку (цьому слугує холодна Канарська течія). В Агадирі діє один із найбільших світових центрів таласотерапії. Важливими осередками таласотерапії також стали *Марракеш*, *Ес-Сувейра*, *Касабланка*. Північніше Агадира розташований молодіжний курорт для серферів і дайверів – *Ес-Сувейра*. Проте високі хвилі та значні припливи практично унеможливають звичайне плавання. Важливими приморськими курортами вважаються також *Ель-Хосейма*, *Танжер*, *Лараш*, *Мухаммедія*, *Уалідія*, *Сафі*, *Сіді-Харацем*, *Мулай-Іакуб* тощо. Хороші пляжі та розвинута інфраструктура характерні для районів *Касабланки* й *Рабату-Сале*. Курортні розваги відповідають світовим стандартам: дайвінг, риболовля, катання на водних мотоциклах, параглайдинг, гольф, прогулянки на верблюдах та арабських скакунах, трекінг тощо.

Для рівнин більшої частини Марокко характерний субтропічний клімат із досить спекотним літом і м'якою та вологою зимою. У гірських районах проявляється висотна поясність. Узимку на висотах понад 1000 м формується постійний сніговий покрив, а температура опускається нижче –10 °С. На півдні та південному сході країни поширений посушливий тропічний клімат з дуже спекотним літом та прохолодною зимою. Денний перепад температури в Сахарі часто сягає 20 °С.

У рельєфі Марокко переважають середньовисокі гори, височини та плато. З південного заходу на північний схід майже паралельно один одному розкинулися хребти Антиатласу, Високого та Середнього Атласу, розділені міжгірними улоговинами та річковими долинами. Південніше Антиатласу кам'янисте плато переходить у піщані та кам'яністі рівнини Сахари. Вісім вершин Високого Атласу, зокрема Тубкаль, мають висоту понад 4000 м над рівнем